

MUNKAERŐPIAC 2008 végén 2,5 százalékos visszaesés, majd stagnálás következett be a foglalkoztatásban. A 2011-es szerény növekedés nem tudta a válság előtti szintre emelni a foglalkoztatást. A kilátások sem rózsásak – írja a GKI foglalkoztatáspolitikai kutatásvezetője.

FOGLALKOZTATÁSI KILÁTÁSOK 2012-BEN

A foglalkoztatottság évi 100 ezer fős bővítésének igénye lekerült a napirendről, lassan a döntéshozók is szembesültek a valós helyzettel.

Ádler Judit

A foglalkoztatottság szintjének alakulása makrogazdasági szempontból a versenyszféra esetében következményként jelenik meg: a konjunktúra, a beruházások, a gazdasági szerkezetátalakulás, a szabályozási paraméterek, a szociális ellátási jellemzők és sok más tényező hatására alakul. A versenyszférán kívül közvetlen beavatkozási lehetőség van a foglalkoztatás terjedelmének meghatározására. A 2008 végén kibontakozott gazdasági válság hatására a következő évben 2,5 százalékos visszaesés, majd stagnálás következett be országos szinten a foglalkoztatásban, s a 2011-es szerény mértékű, 0,8 százalékos – főként az ipari konjunktúrára következtében bekövetkezett – növekedés nem tudta a válság előtti szintre emelni a foglalkoztatást.

2012-ben ismét növekednek a bizonytalansági tényezők, markáns konjunktúrajavulás jelei egyelőre nem látszanak, s jelentős beruházáselénkülésre sincs nagy esély, a GKI Zrt. 2012-es első előrejelzése szerint 1,5 százalékos GDP-volumen-visszaesés valószínűsíthető. A gazdasági szabályozási környezetben számos olyan új momentum lépett be 2012-től, amely nem segíti a foglalkoztatás további bővülését, sőt foglalkoztatászsűkülést vetít előre 0,5-1 százalékos körüli mértékben, mert a foglalkoztatási színvonalat alakító tényezők közül erősebbek lesznek a csökkenés irányába hatók, mint a növekedést kiváltók.

Ágazati átrendeződés

A munkaerő-felmérés adatai szerint a foglalkoztatottak száma 2011-ben az ipari szektorban bő 1 százalékkal nőtt, a szolgáltatási szférában gyakorlatilag szinten maradt. A termelői ágazatok közül kiemelkedik a mezőgazdaság 7,7 százalékos foglalkoztatásbővülése a kiugróan jó kibocsátási eredményekkel párhuzamosan. Igen jelentősnek minősíthető az ipar 3 százalékos létszámgyarapodása is, bár a foglalkoztatottak már óvatossá, s a konjunktúrajavulás által előálló pótlólagos munkaerőigényeik nagy részét kölcsönözött munkaerővel elégítették ki. Az ipari alkalmazottak esetében az ár eléri a 10 százalékos körüli mértéket.

Az ágazati átrendeződés első sorban az építőipart (-5 százalék), valamint az információ-kommunikáció ágazatot (-14 százalék) érintette kedvezőtlenül, de fogyott a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység, valamint a közigazgatás és az oktatás foglalkoztatási képessége is. A legalább ötfős cégeknel és a költségvetési intézményeknél

Munkaügyi hivatalban. 2012-ben ismét növekednek a bizonytalansági tényezők, konjunktúrajavulás jelei nem látszanak

0,4 százalékkal csökkent az alkalmazottak száma az egy évvel korábbihoz képest. Ezen belül a versenyszféra létszáma 1,3 százalékkal emelkedett, miközben a költségvetési szféráé 4,9 százalékkal csökkent (az itt elszámolt csökkenő közfoglalkoztatás miatt). Enélkül a létszámcsökkenés itt csak 1,7 százalékos lett volna.

A 2012-es munkaerő-kínálatot behatárolják a régóta ismert demográfiai folyamatok, megindult a munkavállalási korú népesség számának fogyása és öregedése. Ezzel szemben némileg növelhetik a kínálatot a nyugdíjrendszer folyamatos szigorításán (nyugdíjkorhatár-emelés hatása, előre hozott nyugdíj szabályainak szigorítása) túlmenően a korhatár alatti rokkantnyugdíjasok és a tartós munkanélküliek számának csökkentése érdekében tett intézkedések. További kínálatbővítő szerepet tölthet be a tankötelezettség határának leszállítá-

sa és az államilag finanszírozott felsőoktatási keretszámok csökkentése. Az idősebbek és a megváltozott munkaképességűek olyan személyes jellemzőkkel rendelkeznek, amelyek miatt az érintetteket a vállalkozói szféra munkáltatói eddig elutasították. Valószínűleg a szakképzetlen érettségizettkre sem lesz túl nagy igény. Így e rétegek munkakínálata inkább a munkaerőpiaci feszültségek további éleződéséhez járul hozzá.

A munkaerő-kereslet 2012-ben vélhetően szerény mértékben csökken. A visszaesés több kedvezőtlen tényező együttállására vezethető vissza, így pl. a bizonytalan konjunkturális helyzetre és a versenyszféra munkáltatóira terhelte pótlólagos munkaadó-költségekre (erőltetett bér-emelésre a 200 ezer forintnál kevesebbet keresők esetében, utazási költségek átvállalására, szociális ellátások adóztatására, stb.). A foglalkoztatók formálisan eleget fognak tenni az álla-

mi elvárásoknak, viszont semmiképp nem növelik alkalmazottaik számát, félt, hogy egy részüket visszakeresztesítik színlelt részmunkaidős foglalkoztatásba, illetve a szürke-fekete zónába. A részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya a válság kitörése óta folyamatosan növekszik, bár még így is csak a foglalkoztatottak 7 százalékát teszi ki.

Van még tartalék

Az előző évben markáns munkaerő-felszívó ágazatok létszáma stagnálásközeleli lesz, a különadóval, végtrészesítésű stajnotok feltehetőleg csökkentik foglalkoztatottaik számát. Ágazati bontásban csak három helyen remélhető foglalkoztatásbővítés (vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgyűjtés, szennymentesítés; adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység; szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás). Kereslet főként a szakképzett, fiatalabb – olcsóbb bérű – , atipikus módon foglalkoztatható (kölcsönözött, részmunkaidős, határozott időre alkalmazott) munkavállalók iránt lesz. A legjelentősebb létszámfogyás a pénzügyi és biztosítási tevékenység és az építőipar ágazatokban vélelmezhető idén. A foglalkoztatás területi különbségei 2012-ben fennmaradnak, de az sem kizárt, hogy tovább növekednek.

Az egy foglalkoztatottra jutó GDP alapján mért termelékenységre 2010–2011-ben igen szerény mértékben növekedett, de 2012-ben vélelmezhetően megint csökkenni fog. Az ipar vezérelte növekedés hatására az ágazat termelékenysége a válságból való kilábalást követően hullámzó

mértékben növekszik. Az építőiparban még mindig meglévő munkaerő-tartalékokra utal a termelékenység évek óta tartó csökkenése. A mezőgazdaság hatékonysága több év összevont eredményei alapján növekvő trendet mutat, de az évek közötti kilengés igen drasztikus.

Az Eurostat a múlt év végén új mutatószámokat vezetett be, illetve tett közzé a potenciális munkaerő-tartalék mérése érdekében. Ezen módszertan alapján, 2011 végén Magyarországon 417 ezer fő volt munkanélküli az ILO-definíció szerint (nincs munkája, keres és rendelkezésre áll) és további 164 ezer fő tekinthető munkaerő-tartaléknak (csak részben teljesíti az előbbi kritériumokat, illetve alulfoglalkoztatott részmunkaidős).

A válságban azonban a 2,5 millió fő körüli munkavállalási korú inaktív személy közül is lehet még találni tartalékokat. A munkaerő-felmérés által mért munkanélküli ráta 2011-ben 11 százalékos volt éves átlagban, 2012-ben is hasonló nagyságrendű rátát tartunk realistikusnak. A munkaerő-felmérés szerinti munkanélküliek száma 468 ezer, a regisztrált álláskeresőké – éves átlagban – 583 ezer fő volt, a MEF szerinti munkanélküliek száma 7 ezer fővel mérséklődött, a regisztráltaké pontosan megegyezett az egy évvel korábbival. Az utóbbiak az év végén azonban már csak 552 ezren voltak, 0,6 százalékkal kevesebben, mint 2010 végén. Közülük – a munkanélküli el-látórendszer szinte valamennyi elemét érintő szűkítések miatt – pénzbeli ellátást csak 298 ezer fő (54 százalékuk) kapott, s ebből 192 ezer fő alacsony összegű szociális ellátásban részesült.

A munkanélküli ráta 2011

utolsó három negyedévben alig mozgott, 2012-ben jelentősebb kilengésekre számítunk az év eleji cégfelszámolási és végelszámolási hullám következtében, illetve az év folyamán bevezetésre kerülő foglalkoztatási terheket növelő intézkedések hatásainak kifizetése nyomán. Nem kizárt, hogy a munkanélküli ráta éven belüli szezonális hullámzása nagyobb kilengést fog mutatni a korábbi években megszokottnál, s ennek nyomán az év végére ismételt erőteljes növekedésnek indul a munkanélküli ráta.

Növekvő különbségek

A közmunkára szánt keretek ismét jelentősen nőnek – a 2011-es több mint háromszorosára és a 2010-est is jóval meghaladó mértékben – és a kormányzat visszaáll a korábbi 6-8 órás foglalkoztatásra, ezért itt a létszám növekedésére lehet számítani, kivéve, ha költségvetési hiány csökkentése miatt év közben megkurtítják a keretet, amit szintén nem lehet kizárni.

A válság következményeként a munkanélküli területi különbségeiben tapasztalt ki-egyenlítődés 2011-ben növekedésre váltott, mert a kedvezőbb konjunkturális folyamatok a fejletlen régiókban csökkentették a munkanélküli rátát, miközben a hátrányos helyzetűekben az nem változott, vagy tovább nőtt. Míg 2008-ban 2,9-szeres, 2010-ben már csak 1,8-szoros a különbség a legalacsonyabb és a legmagasabb munkanélküli rátájú régió között, addig 2011-ben 2,3-szoros volt. Valószínűsíthető, hogy 2012-ben nem javul a helyzet e tekintetben.